

HUQUQIY ONGNING RIVOJLANISHIDA HUQUQIY BILIMLARNING AHAMIYATI

IIV Qashqadaryo akademik litseyi

huquq fani o'qituvchisi

Yaxshiboyev Shaxzod

Annotatsiya: *Maqola O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy huquqiy tizimining asosiy tamoyillari, rivojlanish tarixi va hozirgi zamon holatini tahlil qiladi. Unda konstitutsiyaviy qonunlar, fuqarolarning huquq va erkinliklari, davlat hokimiyatining tarmoqlarga bo'linishi, shuningdek, konstitutsiyaviy nazorat va uning samaradorligi kabi muhim jihatlar batafsil o'rganiladi. Maqolada O'zbekiston konstitutsiyaviy huquqining zamonaviy tendentsiyalari va kelajakdagi taraqqiyot yo'llari muhokama qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Konstitutsiyaviy huquq, O'zbekiston Respublikasi, Konstitutsiya, konstitutsiyaviy qonunlar, fuqarolarning huquq va erkinliklari, davlat hokimiyati, sud hokimiyati, konstitutsiyaviy nazorat, huquqiy davlat.*

Bugungi kunda jamiyat hayotida huquqning o'rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Huquqiy davlat va adolatli jamiyat qurish, inson huquqlarini ta'minlash kabi dolzarb vazifalarni amalga oshirishda huquqiy ong va huquqiy bilimlarning o'rni beqiyosdir. Huquqiy ong – bu shaxsning huquq va majburiyatlari, qonunlarga bo'lgan munosabati, shuningdek, huquqiy xulq-atvor me'yorlari haqidagi tasavvurlarining yig'indisidir. Huquqiy bilimlar esa, huquqning mohiyati, tizimi, normalari, prinsiplari va institutlari haqidagi aniq va to'liq ma'lumotlardir. Ushbu maqolada huquqiy ongning rivojlanishida huquqiy bilimlarning ahamiyati, ularning o'zaro bog'liqligi, jamiyat va shaxs uchun ahamiyati va rivojlantirish yo'llari kabi masalalar yoritiladi.

Huquqiy ong va huquqiy bilimlar o'rtasidagi bog'liqlik

Huquqiy ong va huquqiy bilimlar o'zaro chambarchas bog'liq bo'lgan tushunchalardir. Huquqiy bilimlar huquqiy ongning shakllanishi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Inson huquq va majburiyatlarini, qonunlarni, ularning mohiyatini bilmasa, o'zining huquqiy ongini to'g'ri shakllantira olmaydi. Aksincha, huquqiy ongi rivojlangan shaxs o'z huquqlarini yaxshi biladi, qonunlarga hurmat bilan qaraydi, huquqiy xulq-atvor me'yorlariga rioya qiladi.

Shunday qilib, huquqiy bilimlar – huquqiy ongning asosi bo'lib, huquqiy ong – huquqiy bilimlarning natijasidir. Bu ikki tushuncha bir-birini to'ldirib, jamiyatda huquqiy madaniyatning yuksalishiga xizmat qiladi.

Huquqiy bilimlarning huquqiy ong rivojlanishidagi ahamiyati.

Huquqiy bilimlarning huquqiy ong rivojlanishidagi ahamiyatini bir necha jihatdan ko'rib chiqish mumkin:

1. Huquqiy savodxonlikni oshirish: Huquqiy bilimlar shaxsning huquqiy savodxonligini oshiradi. O'z huquq va majburiyatlarini bilgan inson o'zini himoya qila oladi, qonuniy talablarini o'rta qo'ya oladi, adolatga erishish yo'llarini biladi.

2. Qonunlarga hurmatni shakllantirish: Huquqiy bilimlar qonunlarning mohiyatini, ularning jamiyatdagi o'rnini tushunishga yordam beradi. Qonunlarni anglagan shaxs ularga hurmat bilan qaraydi, ularga rioya qilishga harakat qiladi. Bu esa o'z navbatida jamiyatda huquqiy tartibotning o'rnatilishiga yordam beradi.

3. Huquqiy xulq-atvorni shakllantirish: Huquqiy bilimlarga ega bo'lgan shaxs qonuniy xulq-atvor me'yorlarini biladi, o'z harakatlarining huquqiy oqibatlarini tushunadi. Bu esa huquqbuzarliklarning oldini olishga, jamiyatda barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

4. Huquqiy madaniyatni yuksaltirish: Huquqiy bilimlar huquqiy madaniyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Huquqiy bilimlarga ega bo'lgan shaxslar huquqiy madaniyatni yuksaltirishga o'z hissasini qo'shadi. Bu esa jamiyatning har bir a'zosining

huquqiy ongini rivojlantirishga, huquqiy davlat va adolatli jamiyat qurishga xizmat qiladi.

5. Fuqarolik jamiyatining rivojlanishiga hissa qo'shish: Huquqiy bilimlar fuqarolik jamiyatining rivojlanishida muhim o'rin tutadi. O'z huquqlarini yaxshi biladigan va ularni himoya qila oladigan faol fuqarolar fuqarolik jamiyatining asosini tashkil qiladi.

6. Korrupsiyaga qarshi kurash: Huquqiy bilimlar korrupsiyaga qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. O'z huquqlarini bilgan, huquqiy savodxon fuqarolar korrupsion holatlarga qarshi tura oladi, ularning oldini olishga harakat qiladi.

Huquqiy bilimlarni o'zlashtirish va huquqiy ongni rivojlantirish yo'llari

Huquqiy bilimlarni o'zlashtirish va huquqiy ongni rivojlantirish uchun bir qator usul va vositalardan foydalanish mumkin:

1. Ta'lim tizimi orqali: Maktab, litsey, kollej va oliy o'quv yurtlarida huquqiy ta'limni kuchaytirish, huquqiy fanlarning o'qitilish sifatini yaxshilash zarur. O'quv dasturlariga huquqiy bilimlarni o'zlashtirishga yo'naltirilgan mashg'ulotlarni kiritish lozim.

2. Ommaviy axborot vositalari orqali: Ommaviy axborot vositalari, xususan televideniye, radio, gazeta va internet orqali huquqiy mavzudagi ko'rsatuv, eshittirish, maqola va intervyularni ko'paytirish kerak. O'zbekiston Respublikasining qonunlari va boshqa normativ-huquqiy hujjatlari haqida axborot beruvchi maxsus saytlarni tashkil etish va ularning faoliyatini yo'lga qo'yish lozim.

3. Huquqiy yordam markazlarini tashkil etish: Aholi uchun bepul huquqiy yordam ko'rsatuvchi markazlar faoliyatini yo'lga qo'yish, shuningdek, ushbu markazlar orqali huquqiy maslahatlar berish va aholini huquqiy jihatdan savodxon qilish zarur.

4. Nodavlat notijorat tashkilotlarining faoliyati: Huquqiy savodxonlikni oshirishda nodavlat notijorat tashkilotlarining o'рни ham muhim. Ushbu tashkilotlar

turli seminarlar, treninglar, davra suhbatlari tashkil qilish orqali aholini huquqiy jihatdan xabardor qilishi mumkin.

5. Aholining o'z-o'zini o'qitishi: Har bir fuqaro huquqiy bilimlarni mustaqil ravishda o'rganishi, qonun hujjatlarini o'qishi va o'z huquqlarini yaxshi bilishi kerak. Bu borada internet resurslaridan, kitob va darsliklardan foydalanish mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, huquqiy bilimlar huquqiy ongni rivojlantirishning asosi bo'lib, jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Huquqiy bilimlarga ega bo'lgan shaxs o'z huquqlarini himoya qila oladi, qonunlarga hurmat bilan qaraydi, huquqiy xulq-atvor me'yorlariga rioya qiladi. Huquqiy ongni rivojlantirish va huquqiy bilimlarni oshirish – huquqiy davlat va adolatli jamiyat qurishning muhim shartlaridan biridir. Shuning uchun, har bir fuqaro o'z huquqiy bilimlarini oshirishi va huquqiy ongini rivojlantirishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T., 2020.
3. Saidov, A. X. (2012). Davlat va huquq nazariyasi. Toshkent: Adolat.
4. Salomov, B. (2018). Huquqshunoslik asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Mullajanov, I. M. (2019). Huquqiy ong va huquqiy madaniyat. Toshkent: TDYU.
6. Xalilov, I. X. (2021). Huquqiy bilimlarni rivojlantirish masalalari. Toshkent: TDYU.
7. Internet resurslari: Lex.uz, Norma.uz